Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

БЕЛАРУСКІ ЗВОН

Радыкальная часапісь, выходзіць 4 разы ў месяц

Цана асобнага нумару 15 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі
Вільня, Мэтрапалітальны пл. 3/12.
Прыймо інтэрэсантаў ад 10 да 2 г. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

ПАДПІСКА з дастаўкай да хаты: на 1 год 4 зл. 50, за паўгоду 2 зл. 40, за 3 месяцы 1 зл. 30, за 1 месяц — 50 гр.

Год II. Вільня, 22 кастрычніка 1932 г. № 29 (59)

Важны крок.

У часе гаспадараваньня на Беларускіх землях пана Юрыя Асмалоўскага, бўшага ў 1919—20 г. г. генеральным камісарам Усходніх зямель, можна было наглядаць цікаўнае зьявішча. Паны-абшарнікі, вярнуўшыся з „бежанства“ ў свае двары, прымушаны былі шукаць грошы на адбудову сваіх гаспадарак і, разумеючы, што разгаспадарыцца на вялікім абшары — вельмі трудна, пачалі частково *прадаваць зямлю сялянам.* Сяляне-ж, якія пераважна асталіся на месцы ў працягу ўсяе вайны (калі іх не сагнала расейская ўлада ў часе адступленьня) і мелі йшчэ прыхаваныя „царскія“ рублі ды нямецкія „осты“, вельмі ахвотна йшлі на куплю зямлі, цана на якую была тады нізкая.

Але гэта якраз і выклікала трывогу сярод галоўных „стаўпоў“ абшарніцтва— з тым-жа п. Асмалоўскім на чале. У зусім здаровым, нармальным эканамічным зьявішчы, якое і абшарнікам аблягчала гападарчую адбудову на меншым абшары, і сялянскі дабрабыт магло вельмі падняць, яны дагледзілі *пагрозу для абшарніцкага „стану посядання“*, пагрозу для тае пануючае ролі, якую абшарнікі — дзякуючы сваей зямельнай маемасьці — ігралі датуль у нашым краі. І пан Асмалоўскі надумаў *„ратаваць“ абшарнікаў ад зьмяншэньня іх маёнткаў:* ён, карыстаючыся дадзенай яму польскім урадам уладай, *забараніў рабіць усякія акты куплі-прадажы на зямлю.* Гэтак сялянскія „царскія“ і „осты“ асталіся ў сялянскіх скрынях і прыждалі таго мамэнту, калі вартасьць іх сталася роўнай вартасьці паперы, на якой былі надрукованы, — а панская зямля і надалей асталася ў панскіх руках.

Але гэны „ратунак“ абшарніцтва *выйшаў не на дабро, а на згубу абшарніцтву дый на вялікую шкоду дзяржаве.* Двары, каб захаваць жыцьцё іх уласьнікаў на даваенным высокім роўні і адбудаваць разбураную гаспадарку, мусілі патрэбныя на гэта грошы *пазычаць,* лезьці ў даўгі. Галоўным-жа іх крэдытарам быў *дзяржаўны скарб.* — Але хутка аказалася, што раскошна жыць і адбудоўваць гаспадарку за пазычаныя грошы — немагчыма: трэба было выбіраць ці адно, ці другое. Якое дзіва, што большасьць „земянаў“ выбірала... лягчэйшае і прыемнейшае? А вынік быў той, што — у сувязі з распачаўшымся эканамічным крызісам — дворныя гаспадаркі ня толькі не маглі выплачываць даўгоў, але й на нармальныя падаткі ўіх не хапала. Наадварот: сяляне, хоць усе іх старыя зьберажэньні змарнаваліся, усё-ж неяк і без пазыкаў давалі сабе рады і аказаліся найлепшымі, найакуратнейшымі платнікамі ўсялякіх дзяржаўных і самаўрадавых падаткаў, сума якіх з году ў год расла. І калі-б ня гэтая забарона выкупу ў паноў лішняе для іх зямлі, дык хто ведае, ці наша вёска — навет пры крызісе — дайшла-б да такое галіты, якую бачым сягоньня.

Як-бы там ні было, фатальныя і для вёскі, і для двароў, і для дзяржавы вынікі зямельнага дэкрэту пана Асмалоўскага выявіліся ўжо гэтак ярка, што аб шкоднасьці яго ня можа быць ніякае спрэчкі. Відаць, зразумелі гэта і ўрадавыя чыньнікі: як падало агенцтва „Іскра“, у выніку нарадаў зьезду прэзэсаў акруговых земскіх урадэў, адбытага ў міністэрстве земляробства і зямельных рэформ 3 і 4 кастрычніка с. г., *урад мае выдаць загад, каб пры прадажы і парцэляваньні зямлі ня толькі не рабіліся ніякія перашкоды, але, наадварот, каб даваліся ўсякія палёгкі.* Гэтым шляхам урад маніцца *ажывіць гаспадарчае жыцьцё* ў краі.

Можна толькі пашкадаваць, што гэты *разумны і неабходны* крок ураду спазьніўся на... дванаццаць гадоў! Справа ў тым, што пры цяперашнім эканамічным палажэньні вёскі *магчымасьць куплі зямлі, пакупная сіла сялянства — страшэнна малая.* На гэта могуць сабе пазволіць хіба адны толькі „амэрыканцы“, якія не пасьпелі праесьці сваіх даляраў. Аб шырокай парцэляцыйнай акцыі нельга і думаць. Хіба, што ўрад, сказаўшы „а“, скажа і „б“: *адкрые сялянству* (а не абшарнікам!) *шырокі доўгатэрміновы крэдыт на куплю зямлі,* як рабіў некалі расейскі зямельны банк. Ведама, *цяпер* гэта рэч нялёгкая. Але бяз гэтага нічога ня зробіш!

---

18 кастрычніка Рада Міністраў прыняла два праекты дэкрэтаў аб ратаваньні зямельных гаспадарак ад задоўжанасьці. Дэкрэты ўводзяць **палёгкі пры сплаце даўгоў — зямлёй, а таксама пры парцэляцыі дворных абшараў.**

Спад „апекі“ абшарнікау.

Палітыка паноў абшарнікаў у Польшчы — даволі спрытная. Гэтая выміраючая, збанкрутаваўшая і маральна, і эканамічна кляса знайшла спосаб прадоўжыць сваю агонію і хоць на нейкі час адкласьці нямінучую сьмерць. Дзеля гэтага была распачата вельмі энэргічная акцыя ў тым кірунку, каб пад крыльле абшарніцкіх арганізацыяў прыгарнуць вялізарныя ў Польшчы сялянскія масы, як „рольнікаў“, і гэтак ад імя ўсяго „рольніцтва“ выступаць перад дзяржаваю з усё новымі і новымі дамаганьнямі ўсялякіх льгот і крэдытаў, львіная доля якіх гэтак ішла-бы паном абшарнікам. Так паразытная расьліна прычапляецца да здаровага, сільнага дрэва і жывіцца сокамі яго, сама нічога ня робячы.

Мамэнтам абшарніцкага трыумфу была згода так-званых „Кулэк рольнічых“ аб'яднацца ў супольнай „рольнічай“ цэнтралі з абшарніцкімі арганізацыямі. Пасьля гэтага абшарнікі высока паднялі галаву і з поўнасьцю сябе пачалі выступаць перад усімі, як прадстаўнікі і сялянскіх масаў — такіх-жа „браці рольнікув“, толькі дробных.

Ці скарысталі нешта на гэтым тыя „дробныя рольнікі“? Адказ на гэтае пытаньне — вельмі сумны для сялянства. Затое абшарнікі шмат выкарысталі сваё палажэньне. Выкарысталі так, што ажно дзяржаўная ўлада аказалася змушанай неяк бараніць „дробных рольнікаў“ ад іхніх „апякуноў“. Прагавітасьць абшарнікаў на дзяржаўныя крэдыты выявілася ў гэткай непрызвaітай форме, што дзяржаўная ўлада ўрэшце сказала ім „годзе!“

З блага ўкрыванай злосьцяй орган віленскіх абшарнікаў „Слово“ ў нумары з 30 верасьня друкуе пад загалоўкам „Яшчэ адна бюракратычная выдумка“ гэткае паведамленьне:

„У недалёкай будучыні мае паўстаць у Вільні разьдзельчы ўрад дзеля крэдытных спраў для дробнае зямельнае ўласнасьці (да 50 га); задачай яго было б урэгуляваньне падзелу крэдытаў, прызначаных для дробных рольнікаў“.

Нэрвовасьць абшарніцкае газэты—зусім зразумелая. Выдзяленьне ў асобным урадзе справы падзелу дзяржаўных крэдытаў для дробных гаспадароў пазбаўляе абшарнікаў— пры здабываньні крэдытаў для вялікшае ўласнасьці — магчымасьці падшывацца пад фірму „ўсяго рольніцтва“, якое з гэных крэдытаў мала што й вюхае. Ужо самы факт сцьвярджэньня польскім урадам неабходнасьці выдзяленьня дробнае ўласнасьці (перад усім—сялянскае) ёсьць актам абвіненьня проці буйных абшарнікаў. І з гэтага пункту гледжаньня стварэньне новага разьдзельчага ўраду (хоць тых урадаў наагул запраўды зашмат!) у гэтым выпадку трэба лічыць зьявішчам дадатнім.

Было-б вельмі пажадана, каб урэшце скончыўся „флірт“ кіруючых чыньнікаў з банкрутамі абшарнікамі: лішне ўжо дорага абходзіцца ён дзяржаўнаму скарбу Польшчы.

Г. Б.

Прэса аб нашым краі.

Безгаспадарная разбудова.

„Дзен. Познаньскі“ зварачае ўвагу на безгаспадарнасьць тэй „разбудовы крэсаў“, якая дагэтуль вялася ў нашым Краі.

Дзе-б мы ні глянулі, усюды бачым тое-ж самае. У Стоўбцах, прыгранічным месьце, пабудавана за паўмільёна бойня, у якой забіваюцца... 2 каровы ў тыдзень! Тое-ж і з „разбудовай Наваградка“. А раскошныя вагзалы, пышныя палацы для дзяржаўных ці камунальных урадоўцаў? А недарэчныя калёніі для ўрадоўцаў з каменьня ды цэглы ў мясцовасьцях, дзе няма што рабіць з лішкам лесу? Наколькі-б харашэй выглядалі дый таньней каштавалі-б драўляныя дамкі на грунце мясцовага краявіду! З аднаго боку —„эўрапэйскія дасягненьні“ ў галіне будаўніцтва, а з другога—тут-жа побач — баракі ды зямлянкі, у якіх жывуць, як „першыя людзі“, навет упрывілеяваныя асаднікі...

Далей газэта пералічае розныя асабліва характэрныя „кветкі“ гэтай „разбудовы“,

як гмах Касы Хворых у Львове, як Банк Дзярж. Гаспадаркі ў Варшаве, як вялізарны гмах Касы Хворых у Сродзе, які, нажаль, толькі... стаіць пусты, бо каса перанесена ў Гнезна..

„Добра яшчэ, — дадае да гэтага ўсяго „Кур. Віл."—што прынамся скончана будова гэтых гмахаў, бо-ж часта бывае й так, што распачатая будова раптам прыпыняецца з прычыны недахопу грошаў на неазначаны час"... (Прыклад—гмах беларускае бурсы ў Наваградку!).

Беларуская прэса неаднойчы ўжо зварачала ўвагу на гэтае сумнае і недарэчнакаштоўнае для народнай кішані зьявішча, зусім не карыснае і для так званага „прэсьціжу" (павагі) ўлады. Пашану, давер'е і прыхільнасьць з боку народу ў нашыя часы дасьпелага народнага розуму можна здабыць толькі **карыснай працай на дабро Народу**, але зусім ня тымі вялізарнымі, раскошнымі, маестатычнымі, пасутнасьці **дэкарацыйнымі** гмахамі, якія запраўды-ж як-быццам маюць зласьлівай мэтай падчыркнуць розьніцу і кантраст паміж раскошным, панскім жыцьцём урацоўцаў і ўбогасьцю жыцьця шэрых масаў мясцовага насяленьня, капаючы паміж імі тым самым яшчэ глыбейшую прорву...

Не паглыбляць трэба гэтую прорву, але выраўніваць яе!

Слушна дадае яшчэ і „Кур. Віл.", што падобная разбудова, выклікаючы толькі горкія развażаньні ў падатнікаў, адначасна дрэнна дзеець і на прадстаўнікоў замежнага капіталу ў сэньсе пазыкаў для Польшчы...

Каб патаньнелі тавары на „крэсах".

У сувязі з адбытым нядаўна ў Вільні зьездам дзеячоў чыгункавай камунікацыі, абшарніцкі „Дзень Польскі" разважае спосабы эканамічнага ўздыму нашага Краю шляхам паляпшэньня ў нас способаў камунікацыі.

Запраўдным дабрадзействам для ўсходніх краін Польшчы была-б не будова некалькіх сотняў кілямэтраў новых чыгункавых ліній, але правядзеньне за гэтыя-ж грошы некалькіх тысяч кілямэтраў новых шосаў ды пад'ездных дарог. У большасьці выпадкаў тавары вязуцца ў глыб краю па дрэнных шляхох на падводах, якія ня могуць падняць больш за 500 кіляграмаў, што страшэнна ўдаражае правоз. Напр., дровы на станцыях у глушы Палесься і Віленшчыны каштуюць не даражэй 5—6 злотых за кубічны мэтр, але за падводу трэба плаціць блізу па залатоўцы за кілямэтр. Дзеля таго няма магчымасьці весьці разработку лесу навет у невялікай адлежнасьці ад станцыяў ці сплаўных рэк, бо-ж кошт перавозкі ў шмат разоў перавышае вартасьць лесу на месцы. Але-ж лес—галоўнае багацьце Краю. Тое-ж, зразумела, датычыць і ўсіх іншых прадуктаў і вырабаў краёвай гаспадаркі. Іх вываз на карысьнейшыя рынкі забіваюць дрэнныя шляхі цераземерна дарагой камунікацыі.

Паляпшэньне шляхоў—гэта хіба адзіны ў нас супольны пункт праграмы з абшарнікамі.

——

Жыцьцё Польшчы.

Таварны абмен паміж Польшчай і СССР.

У зьвязку з апошнімі гандлёвымі апэрацыямі паміж буйнейшымі фірмамі лодзкага і сьлёнскага прамысловых раёнаў і ўрадам СССР вельмі ажывіўся таварны рух на польска-радавай граніцы. Праз Стоўбцы блізу штодня праходзяць цягнікі з таварамі ў абодвух кірунках. З Польшчы ў СССР найбольш ідзе машынаў, тканінаў і дробных вырабаў металёвых. З СССР прывозяцца ў Польшчу скуры, гумовыя вырабы, рыба, ікра, футры і забаўкі.

Тэлеграмы ў цягніках.

Паштовыя ўлады ў Польшчы наладзілі прыймо тэлеграмаў у вагонах скорых цягнікоў. Ня ўсюды заграніцай навет існуе гэткая выгада для пасажыраў.

З усяго сьвету.

Зачыненьне XIII сэсіі Агульнага Збору Лігі Нацыяў.

17 г. м. зачынілася XIII звычайная сэсія Агульнага Збору Лігі Нацыяў, працаваўшая каля 2 тыдняў. Найважнейшай справай, якую вырашыла сэсія, была рэформа сэкрэтарыяту Лігі. Далей Ліга займалася на гэтай сэсіі справай супрацоўніцтва прэсы ў дзеле замацаваньня сусьветнага міру і праграмай рыхтаванай у блізкім часе міжнароднай гаспадарчай канфэрэнцыі, на якую ўскладаюцца вялікія надзеі ў галіне ратаваньня сьвету ад гаспадарчага крызісу. Урэшце прыняты быў на гэтай сэсіі ў склад Лігі новы сябра—Ірак. Як бачым, працы на 2 тыдні неяк замала. Дзеля таго паседжаньні гэтага Агульнага Збору ня выклікалі вялікага заінтэрэсаваньня ані з боку прадстаўнікоў прэсы, ані навет з боку саміх сяброў Лігі. А гэта перад усім дзеля таго, што Ліга не занялася тымі палючымі справамі, якія пагражаюць сьвету новымі вялікімі ўстрасеньнямі. Гэта—справа разбраеньня,—ў зьвязку з рашучым імкненьнем Нямеччыны да адбудовы свае́й даваеннай мілітарнай сілы, а мо' і манархіі, і — справа ваеннага канфлікту Японіі з Кітаем, ад станоўчага свайго голасу ў якой Ліга яўна ўхілілася, даводзячы гэтым сваё поўнае банкруцтва.

Нямеччына ня хоча ехаць у Жэнэву.

Як ведама, Мак-Дональд запрасіў прадстаўнікоў 4 вялікіх дзяржаваў у Лёндан, каб спакойна абгаварыць справу раўнапраўя Нямеччыны ў збраеньнях. Францыя паставіла свае варункі, Нямеччына — свае; Нямеччына адкінула рашуча францускія варункі, а Францыя—нямецкія. Такім чынам новая лёнданская канфэрэнцыя Мак Дональда праваліласяǀ. Тады Эрыё паехаў на асабістую нараду з Мак-Дональдам у Лёндан. Там яны неяк паразумеліся і запрапанавалі нямецкаму ўраду прыняць удзел у канфэрэнцыі 4 вялікіх дзяржаў, але ня ў Лёндане, а у Жэнэве. Нямецкі ўрад адказаў адмовай: ў Жэнэву, дзе мае адбыцца разбраенчая канфэрэнцыя, нямецкі ўрад згаджаецца ехаць толькі тады, калі дзяржавы згары прызнаюць Нямеччыне раўнапраўе ў справе збраеньняў. Характэрна, што сам нямецкі ўрад высоўвае думку запрасіць на канфэрэнцыю Польшчу, Чэха-Славакію і Бэльгію, але толькі — не ў Жэнэву. Ці адбудзецца гэтая няўдалая канфэрэнцыя, няведама.

Праект зьмены канстытуцыі Нямеччыны.

Урад Папэна апублікаваў урэшце свой праект зьмены канстытуцыі. Праект прадбачыць перад усім большае ўзмацненьне ўлады прэзыдэнта Рэспублікі. Далей—цясьнейшую „пэрсональную унію" між Прусіяй і Нямеччынай: Прэзыдэнт Нямеччыны быў бы адначасна Прэзыдэнтам Прусіі. Прусія ня мела-б ужо свайго асобнага ўраду, але ўрад Нямеччыны быў бы адначасна і ўрадам Прусіі, апроч толькі двух міністраў—унутраных спраў і фінансаў, якіх Прусія мела-б асобных. Значна абмяжваюцца ў папэнавым праекце і правы Прускага Сойму. У Нямецкай Рэспубліцы мае быць створана другая заканадаўчая палата, падобная да польскага сэнату, толькі выбіралася-б яна інакш ды не цалком, бо-ж адна трэціна яе мела-б назначацца Прэзыдэнтам. Выбарнае права мелі б толькі асобы, скончыўшыя 25 гадоў. Як бачым, блізу ўсе пункты рэформы — чыста рэакцыйныя.

Барацьба палякоў за родную асьвету ў Нямеччыне.

Польская меншасьць на Нямецкім Шлёнску зьвярнулася ў Лігу Народаў з скаргай на нямецкі ўрад, які зацягівае дагэтуль справу канцэсіі на польскую гімназію ў Бытоме, дый на іншыя балячкі ў школьным пытаньні, слушна дамагаючыся для польскіх дзяцей навукі не ў нямецкай, а ў польскай мове.

Цікаўна аднак-жа, што польскае грамадзянства, якое ў сваей дзяржаве лічыць зварот да Лігі з скаргай актам „нелёяльным" і „антыпаньствовым" з боку тэй ці іншай меншасьці ў Польшчы, само, як нацыянальная меншасьць у чужой дзяржаве, бяз хістаньня зварачаецца ў Лігу Нацыяў, калі ўсе ўнутраныя способы барацьбы за свае слушныя правы не даюць ніякіх пажаданых рэзультатаў. Чаму тут тасуюцца такія розныя меркі?

Вайна гітлераўцаў з соцыял-дэмакратамі ў Аўстрыі.

У Аўстрыі крывавая барацьба паміж гітлераўцамі і соцыял-дэмакратамі ідзе ўсьцяж, мо' яшчэ больш зацята, як у Нямеччыне. У апошнім нападзе на работніцкі дом банда гітлераўцаў забіла з рэвальвэраў некалькі паліцыянтаў ды інспэктара паліцыі, якія баранілі дом ад нападу. Удаве забітага інспэктара паліцыі зрабіў зараз-жа візыту сам прэм'ер Дольфус.

Крывавыя разрухі сярод безработных.

У Бэльфасьце (Ірляндыя) 12/X раптам пачаліся разрухі сярод безработных, якія пачалі рабаваць крамы ды падпаліваць урадавыя і камунальныя гмахі. У сутычцы з паліцыяй былі забіты каля 10 асоб дый некалькі дзесяткоў ранена. Але й па гэтай расправе яшчэ не аднойчы ўзнаўляліся бурныя выступленьні работнікаў у гэтым прамысловым раёне. Дый ня дзіва: газэты пішуць, што ў ім 14.000 безработных літэральна паміраюць з голаду.

Бясспынная крывавая калатня ў Гішпаніі.

У Гішпаніі ня спыняюцца крывавыя напады і бойкі, пераважна выкліканыя камуністамі і анархістамі. Не праходзіць дня, каб ня кінена была бомба, выбух якой бярэ дзесяткі ахвяраў; адбываецца страляніна ў касьцельныя працэсіі, у вокны ўрадавых установаў і т. д. Забастоўкі работнікаў праваку́юцца з яўнай шкодай для краю дый саміх работнікаў. Але ўрад мае яшчэ давер вялізарнай большасьці народу і энэргічна тасуе рашучыя меры проці шкоднікаў новага ладу, здабытага рэвалюцыяй.

Мусоліні касуе дыктатуру фашызму (?).

Паважная француская газэта „Тан" падае сэнсацыйную вестку з Рыму, быццам сам Мусоліні пастанавіў зьліквідаваць дыктатуру фашыстаўскае партыі ў Італіі. У зьвязку з 10-тымі ўгодкамі фашыстаўскай дыктатуры маюць быць абвешчаны розныя лібэральныя рэформы, якія ў грунце зьменяць існуючы палітычны лад у Італіі. Мае быць абвешчана амністыя для палітычных вязьняў, скасаваны вынятковыя палітычныя суды і часткова вернена свабода прэсы. Адначасна мае адбыцца перагляд статуту фашыстаўскае партыі, якая быццам будзе пазбаўлена палітычнае ролі (?)... Мусоліні быццам зразумеў ужо, што „на штыках ня можна сядзець", дый што гвалтам і тэрорам ня можна стварыць здаровае, сільнае і шчасьлівае грамадзянства, здольнае канкураваць на полі барацьбы і працы з народамі, якія самі свабодна кіруюць сваім лёсам.

Вялікае зямлітрасеньне ў Грэцыі.

У Грэцыі, на Халкедонскім паўвостраве, здарылася ў апошнія дні нябывалай сілы зямлітрасеньне, пацягнуўшае за сабой шмат ахвяраў і стратаў. Дагэтуль налічана 150 забітых, 400 з лішкам раненых; 3.400 дамоў зруйнаваны, ў выніку чаго звыш 20.000 жыхароў апынуліся бяз даху над галавой.

Б. С. С. Р.

Стан асьветы ў БССР.

„Бюлетэнь 'ГБШ" падае цікаўныя лічбы адносна стану асьветы ў БССР. У бягучым годзе там існуюць:

Беларуская Акадэмія Навук (— на жаль, за кіраўніка яе Масква паставіла... польскага камуніста Домбаля!); 38 навукова-дасьледчых устаноў; 32 вышэйшыя інстытуты з лікам студэнтаў 14,421.

Сярэдніх школаў 171 з 49,000 вучняў.

Спэцыяльных школ — 237, вучыцца ў іх 51,472 вучняў.

У ніжэйшых школах (4 — 7 гадоў) вучыцца 908,625 дзяцей. Процант ахопу дзяцей ад 8 да 11 гадоў школьнай навукай узрастае ў гэткім тэмпе: у 1914 г. — 43,9 проц., у 1932 г. — 98,2 проц.

Паводле сьпісу насяленьня 1897 году ў межах БССР было толькі 30 проц. граматных (у веку ад 8 да 45 г.г.). У 1920 г. лічба граматных дасягала ўжо 50 проц., а ў 1932 г. — 95 проц.

ХРОНІКА.

— „Т. Б. А.". У Вільні арганізуецца новае беларускае культурна-асьветнае таварыства пад назовам „Таварыства Беларускае Асьветы". Арганізацыя будзе разьвіваць працу пэрадусім у галіне **пазашкольнае асьветы, не пакідаючы аднача́сна акцыі на карысьць здабыцьця для беларусаў пад Польшчай школы ў роднай беларускай мове**. — Новае таварыства будзе мець сядзібу сваю ў Вільні пры **Мэтрапалітальным пляцу 3, кв. 12**.

— „Бюлетэнь ТБШ". Вышаў ужо другі бюлетэнь, выданы Галоўнай Управай Таварыства Беларускае Школы, з датай 28 верасьня 1932 г. Матэрыялу цікаўнага ёсьць даволі шмат. Перадавіца пасьвячона справе супрацоўніцтва гуртноў ТБШ з зроднымі польскімі арганізацыямі, ініцыятыву да чаго далі ваяводзкія ўлады ў Беластоку. Галоўная управа, прызнаючы прынцыпова такое супрацоўніцтва магчымым, засьцерагаецца, што яно можа адбывацца толькі пры існаваньні адпаведных настрояў сярод польскага грамадзянства, якое сяньня, на жаль, прасякнута нацыяналізмам і імкнецца да вынішчэньня беларускае нацыянальнасьці. Другая засьцярога — каб супрацоўніцтва паўставала дабравольна, а не пад націскам адміністрацыі. — Далей зьмяшчаюцца цікаўныя справаздачы аб дзейнасьці гурткоў ТБШ, дзе яны ўшчэ захаваліся. Некаторыя з іх, дзе ёсьць народныя дамы, бібліятэкі і т. п., (напр. Ельцаўскі гуртон Ваўкавыск. пав. і інш.) працуюць з вялікім запалам, перамагаючы ўсе перашкоды. З некаторых мясцовасьцяў сяляне — у мысьль кіненага нашай газэтай заклiку — звараючацца да Галоўнае управы ТБШ з просьбай аб прысылцы беларускіх буквароў, каб дома вучыць чытаць і пісаць набеларуску дзяцей, каторыя змушаны хадзіць у польскія школы (прыкл. в. Наваселкі Беластоцк. пав.).

Выдавецтва „Бюлетэню" праектуе пашырыць яго, дадаўшы аддзел популярна-навуковы. Ідэю гэту трэба горача прывітаць!

— **Новы працэс Тарашкевіча.** Як ведама, гр. Тарашкевіч, звольнены ад адбываньня 6-гадовае кары ў катаржнай турме, на якую быў засуджаны за „Грамаду", паўтара году назад быў ізноў арыштаваны пры пераездзе з Гданску праз польскую тэрыторыю з фальшывым чэскім пашпартам. Арышт гэты адбыўся пры такіх дзіўных абставінах, што ў беларускага грамадзянства паўстала вельмі моцнае падазрэньне, што Тарашкевіча справакавала дзеля няведамае прычыны камуністычная партыя.

Новы працэс Тарашкевіча, які мо' прыадкрые заслону над гэтай цёмнай справай, вызначаны ў Віленскім Акружным Судзе на 28 га лістапада.

— **Палітычныя працэсы.** За апошнія дні трэба адзначыць два вялікшыя палітычныя працэсы, якія адбыліся ў Вільні і Горадні.

У Вільні ў вайсковым судзе ў працягу тыдня разглядалася справа 27 жаўнераў, якіх вінавацілі ў прыналежнасьці да Кам. Партыі Зах. Беларусі (арт. 102, ч. I К. К.). Двох засудзілі на 9 гадоў катаржнае турмы, 6 — на 7 гадоў, 14—на 5 гадоў, 4—на 1 год кожнага. Аднаго падсуднага суд прызнаў невінаватым.

У Горадні акружны суд судзіў 24 жыхароў В.-Берастаўіцкае гміны, Гарадзенскага пав., таксама абвінавачаных у камуністычнай дзейнасьці (арт. 51, 101 ч. I у сувязі з арт. 100 ч. I К. К). Сьведкаў зьявілася 17. Галоўны сьведка Эйсымонт, які займаўся ліквідаваньнем В. Берастаўіцкае арганізацыі, заявіў, што да апошняе ў межах гэнае гміны належала 250 асоб (?). Суд усіх падсудных прызнаў вінаватымі і засудзіў: Саланевіча Аляксандра—на 6 гадоў турмы, Лазарчука Сымона і Жлабовіча Піліпа — па 5 гадоў, Чывеля Яна, Курпіля Пётру, Коніка Міхала, Кісялёву Васіля — на 4 гады, Дзешку Тодара, Дзешку Яна, Жалудка Аляксандра, Малевіча Аўгена, Хайноўскага Уладыслава—па 3 гады, Нікана Максіма, Нікана Васіля, Болка Міхала, Вільчэцкага Уладыслава, Цеплеўскага Сьцяпана, Міленца Аляксандра, Марцава Аляксандра, Цеплеўскага Уладыслава, Амельянчыка Мікалая, Марцёна Аляксандра — па 2 гады і Акуліча Мікалая ды Жалудка Паўлу—па $1^{1}/_{2}$ году. У часе працэсу па загаду пракурора былі зарыштаваны сьведкі: Грайчуль Уладыслаў, Марцэль Язэп, Станевіч Тодар і Рыгосік Паўла. Іх вінавацяць у фальшывым сьведчаньні.

— **Самагубства растратчыка.** У Вільні застраліўся выдатны прадстаўнік сфэры земянства Л. Унехоўскі. Прычына—выкрыцьце растраты ім у віленскай арганізацыі Польскага Чырвонага Крыжа, прэзэсам якое быў Унехоўскі, звыш 18.000 зл. Растраты зроблены былі Унехоўскім і ў іншых грамадзкіх арганізацыях, якімі ён кіраваў (фонд, зьбіраны на дапамогу безработным). Аж дзіўна, як гэта польскае грамадзянства дапусьціла на такія становішчы чалавека, каторы, як сьцьвярджае навет „Слово", ятчэ да вайны даўся ў знакі менчанам, калі жыў у Менску і рабіў там розныя „спрытныя" грашовыя апэрацыі...

Корэспондэнцыі.

З жыцьця сяла Грыгаровічы
(Дзісьненскага павету).

У сяле Грыгаровічах настаяцелем царквы зьяўляецца сьв. Хрысанф Калінскі. Гэты слуга алтара нічым не падобны да свайго папярэдніка айца Ігната Ігнатовіча, які, ня гледзячы на цяжкія абставіны, усё ж жыў з людзьмі і быў паважаны. Як высока культурны і тактычны сьвяшчэньнік, айцец Ігнатовіч разумеў, што прыхажане — гэта апора яго існаваньня і служэньня, і таму стараўся жыць у згодзе з прыхажанамі. Гэты-ж сьвяшчэньнік — Хрысанф Калінскі — „не ведает, што творыт". Замест таго, каб служыць сваей царкве і падтрымліваць добрыя адносіны з прыхажанамі, пачаў з таго, што стаў спыняць усялякія добрыя пачынаньні прыхажан. Ня кажучы аб дробных справах, скажу аб двух паважнейшых; гэта — аб Дрыгуцкай царкве і аб рамонце царквы ў Грыгаровічах.

Дрыгуцкая царква — гэта старая драўляная царква, пабудаваная ў веку XVI ці XVII. Ня гледзячы на гэткую старасьць, сьцены яшчэ зусім здаровыя, патрэбна толькі пакрыць іх. Прыхажане і прыступілі да зборкі грошаў. Калі ўжо можна было прыступіць да працы, сьв. Калінскі пачаў працівіцца гэтаму, матывуючы, што староста ня дасьць дазволу на пакрыцьцё, аднача́сна дамагаючыся, каб гэтыя сьцены разабраць і аддаць сьвяшч. у сяло Галомысьль на хату ці на хлеў. Сяляне страшэнна былі абураны гэтым і катэгарычна адмовіліся раскідаць сьцены, дамагаючыся ад сьв. Калінскага, каб ён дабіўся дазволу ад старосты на пакрыцьцё сьцен царквы. Некалькі месяцаў цягнулася спрэчка сьв. Калінскага з прыхажанамі, але ўсё-ж раскідаць родную сьвятыню прыхажане не дапусьцілі. Сьвяшчэньнік здаўся, але бяз гадасьці з яго боку не абышлося. Ён замест таго, каб прасіць у старосты дазвол на пакрыцьцё, папрасіў на перабудову. Гэта для прыхажан страшэнна нявыгадная рэч, бо пакрыць гэтыя сьцены лягчэй, чым перабудаваць. Староста на перабудову адразу даў дазвол, які сьв. і атрымаў 20. 8. г. г. З гэтага вынікае, што прыхажане цяпер павінны прасіць Старосту, каб дазволіў не перабудаваць, а толькі пакрыць гатовыя сьцены.

Другая справа — справа рамонту Грыгаровіцкае царквы. Грыгаровіцкая царква, хоць і новая, патрабуе невялікага рамонту. Разумеючы, што грошаў ніхто на гэта ня дасьць, прыхажане, як веруючыя людзі, прыступілі да зборкі грошаў з уласнай ініцыятывы. За гэтыя грошы купілі цынкавай бляхі і сталі радзіцца з сьв. Калінскім, як лепей гэта зрабіць. Сьвяшчэньнік замест таго, каб абрадавацца гэтаму і парадзіць, як лепей зрабіць, пачаў дамагацца, каб сабраныя грошы аддалі яму, бо ён хворы і патрабуе рабіць сабе ўколы. Праўда, на гэта прыхажане адказалі досыць востра, кажучы, што царква для іх даражэй, чым кепскі служыцель яе; і сабраныя грошы не аддалі дый не аддадуць. Чым скончыцца гэты спор, няведама, але тымчасам сьвяшчэньнік Калінскі рамонту рабіць не пазваляе. Словам, у Грыгаровічах з прыбыцьцем гэтага сьвяшчэньніка пануе ня мір і цішыня, а поўнае незадаваленьне гэтым пастырам, і, здаецца, сабіраюцца прасіць Яго Высокапраасьвяшчэнства, каб забраў стуль сьв. Калінскага.

Другія справы таксама пастараемся высьвятліць.

Прыхажанін.

Фэльетон.

„Жубры" гінуць.

Ад некаторага часу пачалі крычаць газэты:

„Гінуць жубры на Крэсах Усходніх!"

Калі прачытаў я гэныя газэты, дык даведаўся, што гэта ня тыя апошнія жубры з Белавескай пушчы гінуць, а зусім іншыя „жубры"—тутэйшыя, свойскія-ручныя. Жубры — гэта значыць: *земяньство польскае* гінець.

Чытаю я „*Слово*", а там такое пішацца, што аж чалавека жах забірае. Польскаму абшарніцтву паграджае катастрофа; маёнткі абшарнікаў абцяжаны вялізарнымі даўгамі; *земяне* ані даўгоў, ані падаткаў плаціць ужо ня могуць. „*Дзеньнік Віленскі*" ў свой чарод бядуе, што маёнткам паноў паграджае прымусовая экзэкуцыя, і што польскія маёнткі пяройдуць з малатка (на ліцытацыі) да... жыдоў.

Пішуць газэты пра тыя страхі на ляхі і так жалосьненька галосяць на ўвесь сьвет:

— *Твердзы польскосьці* ў небясьпецы!

— Паходні заходня-эўрапэйскай культуры гаснуць!

— Скарбніцы літэратуры, мастацтва і гэт. дал. нішчэюць!

— Адвечныя шляхоцкія традыцыі ўміраюць!

І гэтак далей і далей...

Чытаю вось гэта я ў газэтах, а ў самога з жалю сьлёзы, як боб сыплюцца.

Божухна бацюхна! — думаю сабе: і за што гэта Бог гэтак раптам пасдаў на паноў столькі плягаў эгіпскіх? Чым-жа яны, бедненькія, правініліся?

Аж чытаю далей у газэце:

Што бышыя ўрады Вітосаў і Грабскіх у працягу стольскіх гадоў штучна падтрымлівалі блеск і магутнасьць *земяньства* на „Крэсах". Што сотні мілёнаў народных грошаў патанулі ў бяздоннай *земяньскай* кішані. Што гэныя ўрады стараліся перадусім падняць дабрабыт абшарніцкіх маёнткаў, пакідаючы сялянскія гаспадаркі іх уласнаму лёсу, наіўна веручы, што толькі панскія двары ставуцца праўдзівымі жытніцамі краю і адыгра́юць першарадную ролю ў экспортнай экспансыі Польшчы...

Дык значыць нарэшце шыла вылезла з мяшка! Сотні мілёнаў народных грошаў патанулі ў бяздоннай *земяньскай* кішані! Гм... так, так... Паны-абшарнікі з лёгкай душой усё падпісвалі ды падпісвалі вэксалькі,—ае дарма-ж іх змоладу граматы вучылі. А ведома, што, маючы поўна набітыя грашмі кішані, дык і заграніцу махнуць хочацца, як кажуць: на людзей паглядзець і сябе паказаць!

Ну і паказвалі-ж! Знай нашых!

Але вось пасьля сямёх гадоў „тлустых" настала сем гадоў „худых" — як прарочыла Біблія.

Прароцтва збылася.

Пачаўся крызыс.

Асьвеpазелі нарэшце паны абшарнікі, давай лічыць свае даўгі і... аж горкімі сьлязьмі заліліся. Што ві пан, то ўсёроўна, як той сьвяты турэцкі, у даўгах па самыя вушы, а вэксалямі хоць стаў прудзі.

І пачалі сабірацца паны абшарнікі на канфэрэнцыі,—пачалі вынасіць грозныя пастановы, што, пакуль не паправіцца кон'юнктура ў Польшчы, дык не прызнаюць яны ніякіх дзяржаўных падаткаў, а навет сваіх прыватных даўгоў цураюцца (!).

Вось табе і адвечныя шляхоцкія традыцыі...

Нядаўна наказвалі газэты, што Дырэкцыя Крэдытовага Зямельнага Банку ў Варшаве паведаміла ўласьнікаў 1400 маёнткаў, што іх маёнткам паграджае ліцытацыя ў выпадку, калі яны пасьля першых сёлетніх жніваў не ўнясуць належных залеглых ратаў.

Бедныя паночкі! — 1400 маёнткаў пад малаток!

Дык не на жарты, а запраўды ўжо гінуць „жубры красовыя". І штучнае падкармліваньне ім не памагло...

Я. Барноўскі.

Гаспадарчы аддзел.

„Зябленьне".

Глыбокая ворка на зіму ўсюды прызнаецца карыснай. Аднак, у нас не для каждага гэта зьяўляецца правілам.

Пры глыбокай ворцы на зіму да глебы мае лепшы доступ вада, паветра і мароз, што, разам узятае, карысна ўплывае на вытварэньне спажыўных матэр'ялаў для расьліны. Апрача таго пры глыбокай ворцы за зіму ў глебе магазынуецца большая колькасьць вады, чым пры плыткай.

Аднак, нашы сяляне часта ўхіляюцца ад глыбокае воркі не таму, што лічаць яе некарыснай, але дзеля таго, што моцна зьлеглую глебу цяжка і як-небудзь згараць. Апошняе здараецца пры даўжэй трываючай сушы, або і таму, што зямляроб часта не патурбуецца плытка згараць поле па жнівох.

На тыя палоскі, дзе на наступны год маюць быць асыпныя, ці наагул, дзе падглеббе мала прапускное, карысна пры глыбокай ворцы пускаць за плугам глебапаглыблячь.

У малой гаспадарцы, дзе аднаму гаспадару цяжка здабыцца на глебапаглыбляч, трэба яго купіць у супалку.

Можна для гэтай мэты выкарыстаць і стары плуг, або сошку, паадкідаўшы ад іх паліцы.

Перахоўваньне садовіны.

Сабраную садовіну трэба перш за ўсё пакінуць на які тыдзень, а то і больш, у невялічкіх кучках (а найлепш разлажыць у адзін пласт) у добра ветраным памешканьні, каб з садовіны выпарылася пэўная колькасьць вільгаці. І толькі пасьля гэтага садовіну можна складаць у прызначаным для яе на ўсю зіму месцы.

Зімовае памяшчэньне для садовіны не павінна быць вільготным, але і не залішне сухім. Добра, калі тэмпэратура ў такім памешканьні праз увесь час трымаецца 2 — 5° Цэльзія.

Найлепш садовіну складаць на рухомых палічках. Палічкі, як усё памешканьне, перад складаньнем садовіны павінны быць абкураны серкай і пасьля добра выветраны.

Калі садовіна складзена, дык памяшчэньне даўжэйшы час не павінна быць наглуха зачынена. — Зачыняецца яно толькі перад маразамі. У выпадку, калі б на садовіне зьявілася раса, што сьведчыла-б аб вільготнасьці памяшчэньня,— трэба апошняе як найболей ветрыць, а калі прыдуць маразы, дык у памяшчэньні накласьці паленае вапны, якая ўбірае ў сябе вільгаць.

Невялікую колькасьць садовіны можна добра перахаваць у драўляным вугальным парашку ці попеле, або ў сухім пяску ці нават і мякіне.

Кладучы садовіну ў попел, робяць наступнае. На дно скрынкі ці бочкі насыпаецца попел таўшчынёю ў 12—15 цэнтымэтраў. На попел кладзецца пласт садовіны так, каб адна да другое і да сьценкаў судзіны не датыкалася, наверх насыпаецца попел, на яго ізноў садовіна і гэтак далей. Зверху над садовінай у судзіне павінен быць насыпаны тоўсты пласт попелу, а сама судзіна закрыта векам. Гэтак зложаная садовіна павінна знаходзіцца ў памяшчэньні, да якога ня мае доступу мароз.

Вялікія колькасьці садовіны, пры гэтым позных і ня вельмі далікатных гатункаў, можна перахоўваць у ямах, як бульбу.

S. K.

Карысныя і цікаўныя рэчы.

Небясьпека ад гнілых зубоў.

Усім ведама, якое значэньне маюць для спраўнага траўленьня ежы, а значыць і для агульнага здароўя арганізму, добрыя, здаровыя зубы. Але ня кожны ведае, наколькі шкодныя для здароўя папсаваныя, падгнілыя зубы. Мала таго, што яны выклікаюць розныя хваробы ў жалудку і кішкох, а праз гэта руйнуюць сілу ўсяго арганізму; гнілыя зубы, як сьцьвярдзілі ў апошні час дасьледы вучоных, зьяўляюцца прычынай заражэньня сухотамі. Асабліва лёгка падлягаюць такому заражэньню дзеці. Апошнія дасьледы дактароў у розных краёх далі такія лічбы: з ліку 113 дзяцей з павялічанымі гручоламі, ці жалёзкамі (пачатак хваробы) 41% заразіліся праз гнілыя зубы; ў іншым месцы на 3.161 хворых дзяцей 78% атрымалі сухотныя бацылы праз дрэнныя зубы; трэці дасьледчык дае лічбу 55%. Такім чынам у сярэднім **каля паловы хворых на сухоты дзяцей заражаюцца страшэннай хваробай праз гнілыя зубы.**

З гэтага відаць, наколькі важна сачыць, асабліва ў дзяцей, за здароўем зубоў. Дзеля гэтага трэба трымаць зубы ў чысьціні, паласкаць заўсёды пасьля яды, асабліва на-нач і зраньня перад ядой. Гнілыя ж зубы, як сьцьверджаны шлях заразы, трэба канешне вырываць, калі ня можна заплёмбаваць.

Ці адчувае музыку жывёла?

Сутнасьць музыкі — рытм у гуках, і большасьць усяго, што жыве пад сонцам, адчувае музыку — дзеля таго, што ў аснове самага жыцьця ляжыць рытм, рытмічны рух. Рытмічна б'ецца сэрца, аддыхаюць грудзі, курчацца кішкі; рытмічна жывёла ходзіць, бегае, плывае, лётае, поўзае, пяе, працуе, скача-танцуе. У ва ўсіх гэтых праявах жыцьця правільны рытм сьведчыць аб здароўі, дае здаваленьне, радасьць, якая ня мае ніякай іншай прычыны, але плыве з самага рытму жыцьця. З гэтай асноўнай крыніцы жыцьця—з рытму—і паўстала музыка ў прыродзе наагул, ці гэта будзе пяяньне птушак, ці цырканьне конікаў у полі, ці гэта будзе высока артыстычная музыка ў людзей. З гэтага ўсяго—ясны агульны адказ на тое пытаньне, якое стаіць у нашым загалоўку. Астаецца паслухаць толькі, што кажуць дасьледчыкі жыцьця зьвераў аб тым, як кожны з іх адчувае музыку.

Ведама, што конь—надзвычайна ўражлівы на музычныя гукі. Конь у войску, як сьцьвярджаюць кавалерысты, вельмі добра ведае, калі трубяць у атаку, а калі—на зварот назад. Коні на паляваньні таксама ведаюць, што трэба рабіць, калі лоўчыя трубяць так ці інакш. Усім ведама, як дасканала ў розных зьвераў, як сабакі, коні, малпы, навет слані і інш., дрэсіроўшчыкі ўмеюць разьвіць пачуцьцё рытму і гукаў, навучаючы іх розных танцаў—у такт музыкі. Але гэта яшчэ ня ўсё. Арабская прыказка кажа, што „песьня пастыра тучыць скаціну лепш, чым добрая паша". Гэта — вельмі глыбокі і трафны вывад аднаго з найбольш здольных пастырскіх народаў сьвету. Дык і запраўды: і нашыя пастушкі йграюць на жалейцы ня толькі дзеля свае йуласнай прыемнасьці і разрыўкі, але ў гуках жалейкі скаціна чуе бадзёры, чуйны голас чалавека-гаспадара, з іх вясёлага рытму чарпае спакой, пэўнасьць, сьведамасьць нагляду і апекі. І гэта ўсё тучыць жывёлу, як пераканаліся арабы. Адзін з дасьледчыкаў, англіец, кажа, што авечкі й бараны страшэнна любяць вясёлую музыку, як полькі, мазуркі, вальцы, пэўне-ж, і нашую лявоніху, весялей за якую няма на ўсім сьвеце. Але гэтая жывёла ня любіць музыкі ў паважным, павольным тэмпе. „Калі ім—паўжартам кажа ён, зайграюць—прыкладам, нацыянальны гімн „Божа, цара храні", дык яны гучным бэкам выказваюць сваё нездаваленьне. Гаспадары-жывёлаводы ў Шотляндыі заўважылі, што каровы ў глыбокіх далінах між гарамі, дзе мала сонца, заўсёды у „сумным настроі". Дзеля таго дзеўкі, як перад даеньнем, так і ў часе даеньня кароў стараюцца пяяць найбольш вясёлыя песьні, каб разьвесяліць свае кароўкі. І каровы страшэнна любяць гэтае пяяньне, што паказываюць зусім выразна. Ведамы расказы натуралістаў-падарожнікаў аб тым, як любяць музыку ядавітыя зьмеі, як часта музыка ратавала жыцьцё людзей ад укусу страшэннай гадзіны. Ведамы апавяданьні музыкантаў, як у часе іх ігры мышы і пацукі вылазілі з нораў паслухаць музыкі. Хлебаробы ў Францыі, (дый ці-ж толькі там?), пяюць песьні, зьвяртаючыся да сваіх валоў, каб ахватней працавалі. Ведама ўсім нашым старажылам, якія памятаюць яшчэ прадстаўленьні здольных гадунцоў нашай слаўнай „Смаргонскай Акадэміі", як лоўка і ахвотна скачуць мядзьведзі пад музыку свайго правадыра. Навет страшэнныя жывёлы, як львы і тыгры, паддаюцца чарам музыкі. Часта ў зьвярынцы леў кідае ежу, каб паслухаць музыкі ці сьпеву. Кожны бачыў у цырку, як умела дый ахвотна навучаюцца розныя зьверы, ад малога сабачкі да вялізарнага слана, біць у такт у бубен ці барабан, а навет іграць на інструмэнтах.

Аб уражлівасьці на музыку сабакі ведама хіба ўсім. Некаторыя сабакі любяць музыку, а іншыя пачынаюць галасна выць, як толькі пачуюць ігру на скрыпцы, ці сьпеў.

Годзі „трэсьці грушу"!

Што нам кепска, дык мы знаем,
А навошта набіваем
Адвакатам кішане—
Вы, браткі, скажэце мне?
    Як вялікі родны край наш,
    Дык на-показ не спаткаеш
    Чалавека ты у ём,
    Каб ня меў дзела з судом.
Бацька з сынам, сын із бацькай,
Матка з дочкай, дочка з маткай;
Сястра з браткам, брат з сястрою,
Сват із сватам, кум з кумою;
Жонка з мужам, мужык з жонкай,
Із нявесткаю сьвякроўка;
Цесьць із зяцем, зяць з цясьцём,
Дзядзька Грыц, Іван, Арцём,
Мікалай, Кандрась, Габрусь—
Усе кішэняю трасуць.
    А за што?—за драбязу!
Як ня грушу—дык мяжу,
Не мяжу—дык за харомы,
Не харомы—дык каровы
Ці за нейкую там сварку,
Ці што здрадзіў—любіць Дарку,
Ці праз бойку, ці пасаг,
А хлапцы найбольш праз „гаа"...
    Гэй, селяне беларусы!
Час апамятацца!
Час пакінуці за глупствы
Па судох цягацца.
Час, час жыці беларусам,
Як братом у згодзе:
„Патрасьлі аброцы грушу
Нашу, цяпер—годзе!"

В. Шэві, 20-II 32 г. М Крывіцкі.

Рэдактар-выдавец: М. СІНЯУСКІ. Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая вул. 22